

Преговарачки начин ослобађања талаца

Резиме: Преговори, као и сви остали начини ослобађања талаца имају троделну структуру, коју чине полазиште, поступак и средство. Сваки од елемената разматране структуре посебно се анализира и на свој начин доприноси потврди или негирању постојања овога начина ослобађања талаца и потребе за његовом применом. Наведеном разматрању доприноси и анализа садржаја на тему историјске и географске заступљености талачког преговарања. Најзад, одговарајућа аргументација ваљаности избора преговора као начина ослобађања талаца даје се и на основу вредносних судова стручњака. Анализа бројних показатеља ваљаности преговора као начина ослобађања талаца завршава закључком.

Кључне речи: ослобађање талаца, преговори, преговарачке групе

1. Увод

У условима талачке ситуације прихватање захтева и њихово испуњење може по власти имати веома тешке последице. Пошто је безусловно попуштање пред захтевима терориста на "лошем гласу", разматрају се другачији начини ослобађања талаца. Антитеза попуштању пред захтевима терориста је непопуштање. Оно углавном подразумева употребу силе, што у оваквим ситуацијама подразумева бројне неизвесности.

Због искључивости претходна два приступа проблему ослобађања талаца, јавља се простор за примену психолошког начина ослобађања талаца. Њиме се избегавају негативне последице примене других начина, којима решења безбедносних проблема иду у крајност. Ослобађање талаца овим начином постиже се изменом ставова и понашања отмичара, чиме се постиже њихова преорјентација у складу са интересима носилаца психолошких дејстава. Наравно, интерес чијем остварењу се тежи је ослобађање талаца.

Психолошки начин настаје поделом непринудних начина ослобађања талаца критеријумом средства. Даље, његовом поделом иде се ка изградњи класификацијског система са три нивоа општости. Поделом, извршеном критеријумом средства, од психолошког настају преговарачки и аудиовизуелни¹ начин ослобађања талаца. Од интереса за овај рад је само преговарачки начин ослобађања талаца.

---

¹ Аудиовизуелни начин ослобађања талаца садржи емитовање психолошких, тј. звучних и светлосних ефеката, што за последицу треба да има преорјентацију отмичара и евентуално пуштање талаца

2. Полазиште преговарачког начина ослобађања талаца

Многе земље су на међународном плану прокламовале став да у борби против терориста нема преговарања. Тиме оне настоје да спрече потенцијалну ескалацију отмица, давањем легитимитета и пружањем уступака терористима. Међутим, како је пракса показала, такав став проузрокује бројне штетне последице.

Штетност непреговарања огледа се у томе што су највеће присталице овога става уједно и најугроженије кривичним делом отмице. У њих спадају САД са сопственим савезницима, али и друге државе. Дакле, не преговарање није превенција будућих отмица. Осим тога, терористи се кроз историју нису одрекли насиља због одсуства преговарања о условима ослобађања талаца, већ су прибегли другим његовим манифестацијама. Очит пример који то илуструје су напади бомбаша самоубица на Блиском истоку.

Одбијање преговарања, имало је у прошлости за последицу убиства бројних талаца. Најубедљивији пример погрешности овога става је отмица и убиство Алда Мора, петоструког премијера Италије, 1978. године. Међутим, у пракси су ретке искључивости које произилазе из званичних ставова, којима се по сваку цену преговара или не преговара. Наиме, много су чешћи компромиси који настају приближавањем двају наведених супротности.

Непреговарање је званичан став и недоследно се поштује. Тако се понаша пре свих америчка администрација, а у стопу је прате савезници из НАТО - а и друге земље. Међу њима је посебно интересантан Израел, јер је у овој земљи веома честа пракса његовог кршења. Упечатљив пример за илустрацију наведеног је отмица америчког амбасадора у Картуму, 1973. године. Тадашњи амерички председник Никсон, први пут је званично прокламовао наведени став: "Са терористима нема преговарања". Упоредо са тим, послао је преговарача у Судан. Међутим, због прерано саопштеног става, до његовог доласка, талац је већ убијен.

Полазиште преговарачког начина ослобађања талаца је став: "Време ради против отмицара". Његово упориште састоји се од неколико чињеница. У овоме раду издвајају се три.

Пре свега, отмица је увек шок, како за власти, тако и за ширу јавност. Како каже Sloan, полиција са неверицом прихвата вест о томе да је отмица извршена баш на подручју њене надлежности. Јавност пак, реагујући на вест о отмици може створити напетост, која за последицу може имати непромишљен потез, као најкраћи пут у катастрофу талаца.² Други разлог за добитак у времену је стварање блискости између отмицара и талаца, чиме се смањује вероватноћа ликвидације отетих.

---

² Видети шире у: Sloan S.: "Simulating terrorism", University of Oklahoma Press, Norman, 1981.

Следећи разлог утемељења наведеног полазишта је добијање времена за проналажење скровишта где отмичари држе таоце. Наиме, приликом киднаповања, као врсте отмице, власти не знају где су таоци. Преговорима се може добити у времену, које се између осталог користи за сазнање о месту где се држе отета лица. Када се открије скровиште, чест је случај да се не преговара о првобитним захтевима терориста, већ само о начину и условима њиховог бекства. Такав је случај познат већ на почетку разматраног временског периода, прецизније 1970. године. Наиме, тада је Џејмс Крос, британски конзуларни представник у Монреалу, отет од стране квебечких сепаратиста. Захтеви за његово пуштање на слободу предвиђали су ослобађање 23 затвореника из канадских затвора. Полиција је два месеца водила преговоре, упоредо тражећи скровиште отмичара. Његовим налажењем, битно је побољшана преговарачка позиција власти на штету терориста. Више се није разговарало о првобитним захтевима отмичара, већ само о њиховом безбедном одласку на Кубу. Власти веома радо излазе у сусрет отмичарима који захтевају за безбедно бекство, јер се таоци ослобађају уз релативно мале штете.

Најзад, власти сматрају да је и отмичар талац. Временом, током отмице његов положај је све тежи. Ако је позната локација на којој се налази, време проводи блокиран на скученом простору, уз ограничене количине намирница и у сталној напетости. Простор у коме бораве може бити хладан или топао, ваздух је устајао, данима не спава, нема ко да га замени итд. Кларин М. томе додаје: "Уколико се у близини налази добар преговарач, споразум неће бити тешко постићи: највише на шта отмичар још може да рачуна је и у овом случају, могућност да безбедно напусти земљу".³ Дакле постоје захтеви терориста чији садржај указује на могућност разговарања око услова за пуштање талача на слободу. Такође, присутни су и услови током талачких ситуација, који упућују на неопходност преговарања.

Преговарање има и законски основ. Наиме, овлашћења полиције и органа безбедности војске не подразумевају само принуду, већ и примену непринудних средстава. У непринудна овлашћења између осталог спадају упозорење и наређење. Она се обавезно користе пре примене овлашћења која подразумевају принуду. На то обавезују и међународни стандарди полицијског поступања и то својим делом који се односи на ограничења, поступност и довољност употребе средстава принуде. Најзад, многа овлашћена службена лица сматрају разговор темељом рада у полицији и војсци.

Бројни су циљеви вођења преговора. У њих спадају: смиривање емоционалне напетости, прикупљиње информација о отмичарима, идентификација лица, здравственом стању талача и условима у објекту, добијање у времену и одуговлачење да би се отмичари обесхрабрили у намери, добијање што више уступака и друго. Сви наведени циљеви су у функцији ослобађања талача.

Досадашња пракса ослобађања талача потврдила је да апсолутно поузданог метода којим се отети ослобађају, а терористи кажњавају, нема. Дакле, као код

---

³ Кларин М.: "Таоци", Политика, Београд, 1979, стр. 77.

претходног начина присутна је дилема власти у вези начина ослобађања талаца. У случају преговора она гласи: "Капитулирати или се борити, преговарати или не, чекати или напасти, попустити у преговорима или остати чврст по сваку цену, испунити обећања дата отмичарима или их погазити, жртвовати углед државе или животе талаца".⁴ Ове дилеме код талаца и терориста нису присутне.

Угледна RAND - корпорација, истражујући изгледе за успех терориста, приликом отмица и ризике којима се излажу, дошла је до података којима се може закључити да они имају веома велике шансе да избегну кажњавање у случају да сви њихови захтеви буду одбијени. Наиме, они имају 67% изгледа да избегну кажњавање бекством или предајом наклоњеној влади, односно прихватањем споразума са властима, да ће им у случају ослобађања талаца, гарантовати слободан одлазак из земље.⁵

Одговарајући на ову дилему, потребно је уважити све могуће варијанте акције ослобађања талаца. Једна од варијанти је свакако и преговарање. Без њега не би било свих могућих варијанти ослобађања талаца, па остаје да се верује да су понуђене уједно и једине, а да је у њих сврстана најбоља. Међусобни поређењем варијантти долази се до оптималне или више њих. Поређење се изводи према бројним критеријумима, а најважнији је како се показало и како препоручује Шпрајбер: "Спашавање живота талаца". Преговорима се они доводе у још већу неизвесност у односу на ону која је већ наступила, међутим проценат њихове успешне примене је веома велик.

Процент успешно решених талачких ситуација преговорима износи 78%. Ради се о слабијој успешности у односу на удовољавање (89%), али је уједно много боља у односу на примену силе (45%). Када се има у виду да се преговорима постиже много мања цена него удовољавањем, може се сматрати да је овај начин најпрепоручљивији.⁶

Неуспеси других начина ослобађања талаца, такође афирмишу преговоре. Политиком непреговарања, веома много се повећава ризик по таоце, о чему сведочи податак да током тих околности они страдају у 55% случајева. Када се преговара, 22% талаца страда, што је ипак много мање него приликом непреговарања.⁷ Кирбус В. томе додаје: "Основно опредељење већине полицијских органа у свету јесте да се разрешење проблема тражи кроз преговоре са отмичарима".⁸

На основу досадашње анализе може се закључити да постоје бројни чиниоци који утичу на полазиште преговарачког начина ослобађања талаца. У

---

⁴ Ibid., стр. 24.

⁵ Ibid., стр. 26.

⁶ Ibid., стр. 73-74.

⁷ Ibid., стр. 86.

⁸ Видети шире у: Кирбус В.: "Нека искуства страних органа безбедности у разрешавању талачких ситуација", 13. Мај, бр. 4/85, ССУП, Београд, 1985.

наведене чиниоце убрајају се ставови о талачким ситуацијама и ослобађању талаца, утицаји талачке ситуације на надлежне за ослобађање отетих лица, законска овлашћења антитерористичких јединица, циљ преговора, однос према варијантама за ослобађање талаца, успешна примена преговора и неуспешна примена осталих начина, а поготову оних који су супротни преговорима.

Пошто талачка ситуација делује као шок на антитерористе и како надлежни органи за ослобађање талаца са неверицом примају вест о отмици, потребно је добити на времену (у складу са ставом: "Време ради против отмицара"), да би се прикупили подаци, проценила ситуација и донела одговарајућа одлука за спашавање отетих. Између осталих начина, добитак на времену могуће је постићи управо преговорима. Према томе, први циљ преговора је добијање у времену, а у оптималном случају њима је могуће ослободити таоце, чак уз предају отмицара. Томе посебно доприноси став: "И отмицар је талац".

Однос према варијантама у условима неизвесности мора бити такав да се као решења за одлуку разматрају све допустиве варијанте ослобађања талаца. Једна од њих је и преговарање. О томе сведочи веома висок проценат успешне примене овога начина ослобађања талаца од 78%. Овај проценат је нешто мањи од онога којим се успешно реализује економско-политички начин, али је далеко већи од примене силе. Афирмацији преговора посредно доприноси и неуспешна примена осталих начина ослобађања талаца.

3. Поступак реализације преговарачког начина ослобађања талаца

На поступак талачког преговарања утиче више чинилаца. Определују га полазиште и средства, стварјући оквир поступка преговарања. Унутар њега, чиниоци поступка преговарања су: структура процеса ослобађања талаца овим начином, правила преговарања, постојање талачких преговарача, њихова организација и обука. О сваком чиниоцу биће спроведено одговарајуће разматрање.

3.1. Процес талачког преговарања

Jenkins Brian, један од водећих ауторитета у области отмица, процес ослобађања талаца дели на фазе: отмица - захтеви - преговори - расплет. Томе додаје: "Клатно одлуке иде са једне на другу страну: захтеви, преговори, противзахтеви; ултимативно постављени рокови истучу и постављају се нови, неизвесност се наставља, хепиенд није сигуран".⁹ Међутим, постоје и другачији погледи на процес ослобађања талаца.

Према Гаџиновићу, ослобађање талаца током отмице одвија се кроз три фазе. То су: застрашивање, притвор и разрешење. Фаза застрашивања настаје отмицом и њеном објавом. Фазу притвора карактерише ограничено кретање талаца и отмицара, као и дуга напетост у ишчекивању одговора власти на захтеве. Њено

---

⁹ Ibid.

трајање је у директној функцији спремности владе да преговара. Најзад, разрешење као фаза наступа настанком услова за окончање талачке ситуације. Између осталог, наведени услови настају као последица успешно спроведених преговора.¹⁰ Ипак, структура процеса у војсци и полицији садржи фазе припреме и извођења.

Припреме за ослобађање талача било којим начином деле се на организационе, персоналне и материјалне. Организационим припремама, између осталог формира се штаб акције у чијем саставу је и преговарачка група. Персоналним припремама предвиђа се обезбеђење присуства талачких преговарача. Материјалним припремама обезбеђују се између осталог средства за њихов рад. У њих спадају: озвучење, магнетофони, магнетоскопи, шема јавних телефонских говорница, телефони, мегафони, радио - станице, идентификатори телефонских позива, ТВ опрема и др.

Пре ступања у преговоре потребно је родбину и остала лица са којима би отмичари ступили у контакт детаљно упутити у начин вођења разговора са отмичарима. Иста упутства се дају и представницима власти. Ова мера је неопходна да би се сузбила самовоља родбине или других лица за одржавањем састанка са отмичарима, без претходне сагласности полицијских снага. Ако се отмичари јаве телефоном потребно је одговарајућим техничким средствима идентификовати њихов број.

Наведена правила преговарања морају се уважити приликом примене овога начина ослобађања талача. На пример, амерички SWAT - тимови (Special Weapons And Tactics - Специјално наоружање и тактика)¹¹ по доласку на локацију на којој је отмичар са таоцима, одмах по заузимању заклона и извештавања претпостављеног старешине почињу са преговорима. Наиме, ради се о почетном контакту, за који су сви припадници јединица оспособљени и који траје до доласка на лице места преговарачких група.

По правилу, припадници снага безбедности ступају у контакт са отмичарима телефоном. Због тога се мора водити рачуна о исправности телефонских инсталација које су од користи за разговор. При томе, избегава се коришћење мегафона или звучника за ступање у контакт, јер се сматра да ово средство доприноси напетости и конфузији.

Након успоставе контакта, почиње се са вођењем разговора, што чини вођа преговарачког тима или други преговарач. Задатак му је пре свега да "замрзне" ситуацију и починиоца "смири" док се не крене у акцију. Сталним слушањем отмичара који преговара постиже се смањење његове напетости, чиме замишљено клатно које осцилује на релацији емотивност – рационалност бележи кретање у правцу рационалности. Поред тога, настоји се да се једном успостављени контакт непрекидно одржава. Тиме се пажња отмичара везује за одржавање везе, чиме се

---

¹⁰ Гађиновић Р.: "Савремени тероризам", Графомарк, Београд, 1998, стр. 87- 88.

¹¹ Yonah A, Kilmarx A. R. : "Political Terrorism and Business", Praeger Publishers, New York, 1979, стр. 196-211.

они исцрпљују, замарају, опада им концентрација, што доводи у питање или одлаже, извршење њихових намера.

Упоредо са преговорима одвијају се и остале активности везане за ослобађање талаца међу којима је и идентификација отмичара и талаца. Након идентификације, терористи се ословљавају сопственим именима. Таоци се такође ословљавају сопственим именима, тако да се никада не поставља питање: "Како су таоци?", већ нпр: "Како је господин Милан?", "Како је његова супруга?" итд. Тиме долази до одговарајућег зближавања отмичара и талаца, што смањује вероватноћу повреживања отетих лица од стране учинилаца кривичних дела.

Зближавању извршилаца отмица и њихових жртава доприноси и време проведено у талачкој ситуацији, величина просторије, испуњавање захтева којима су власти изашле у сусрет итд. Наиме, што је дуже проведено време, мања је вероватноћа повређивања талаца. Томе треба додати и то да за то време таоци и власти не смеју провоцирати отмичаре, јер у супротном наведена правилност не мора да важи. Друго, што је просторија у којој су таоци и отмичари мања, то је блискост међу њима већа. Најзад, испуњавање захтева отмичара мора се спроводити на посебан начин, што такође утиче на њихово зближавање са таоцима. На пример, ако отмичари захтевају храну, може им се дати пециво (хлеб, пица итд), у комаду, а не исечено, чиме се они доводе у ситуацију да га морају међусобно делити.

Наравно, ако је могуће преговарањем експлоатисати настало зближавање отмичара и талаца и тиме доћи до ослобађања отетих, за наставком акције нема потребе. У делу рада којим се преговори разматрају са аспекта њихове историјске и географске заступљености наведени став се илуструје бројним примерима. Насупрот томе, ако се преговори покажу безуспешним примењују се други начини ослобађања талаца. Тиме се преговори промовишу у фазу неког другог (комбинованог) начина ослобађања талаца. Овај став потврђује и ослобађање талаца из јапанске амбасаде у Перуу. Наиме, планом и извођењем акције потврђено је да је тек након неуспелих преговора употребљена сила.¹²

Број отмичара са којима се преговара такође је веома битан. Због хијерахијске организованости терористичких и других криминалних група, њихов број се креће од једног до двојице отмичара. У оба случаја, постоје одговарајуће специфичности које талачки преговарачи морају имати у виду.

Када се преговара са једним отмичарем, разговор почиње слушањем његових захтева.¹³ Што дуже отмичар прича - то боље, јер то доводи до попуштања његове напетости. Током његовог говора повремено се потврђују наводи отмичара, понављају се његове речи ради недвосмисленог утврђивања намера и њихове провере. Посебно се током разговора наглашава сваки детаљ око кога је могуће постићи сагласност са отмичарем. Све време се посебно води рачуна о томе да не

---

¹² Ibid., стр. 314, 315.

¹³ Овај детаљ преговарачког занат познат је као: "Техника активног слушања".

дође до расправе са отмичарем, што би преговарача удаљило од постизања поверења са њим. Све наведено временом доводи до спречавања јачања његовог самопоуздања и неумерености у изношењу захтева. У најкраћем, дуготрајним, упорним преговорима могуће је навести отмичаре на одустанак од испуњења захтева и тиме ослободити таоце.

Ако се преговара са два отмичара, потребно је утврдити ко је међу њима коловођа. Њему треба одбити сваки захтев, док другоме треба повремено чинити блаже уступке. Тиме се нарушава јединствени план за остварење циља отмице. Као последица тога јавља се раздвајање погледа на проблеме и међусобно сукобљавање отмичара. Овакав развој ситуације погодује антитерористима у смислу народне изреке: "Завади па владај".

3.2. Талачки преговарачи

Носиоци ослобађања талаца преговорима су талачки преговарачи. Као и сваког носиоца одговарајуће функције, потребно је имати у организацијско-формацијској структури антитерористичких јединица предвиђено место за њих. Поједине јединице ове намене их и предвиђају¹⁴. Пошто је у САД овај начин ослобађања талаца и настао, природно је да су у антитерористичким јединицама ове земље талачки преговарачи најзаступљенији.

Сједињене Америчке Државе и Порторико територијалном надлежношћу покрива 56 организационих јединица FBI. Свака од њих се на свом подручју одговорности ослања у погледу ослобађања талаца на SWAT- тимове. За ослобађање талаца, развијени су на бази наведених тимова тзв. Hostage Rescue Team (HRT - Тим за спашавање талаца). Ове јединице настале су 1982. године и од тада интензивно спроводе обуку талачких преговарача.¹⁵

Наведени SWAT - тимови у својој организацијско – формацијској структури имају предвиђене талачке преговараче, али је пракса попуне јединице другачија. Наиме, на радна места у преговарачким групама треба да се постављају психијатри или полицајци који су прошли обуку у овладавању вештином преговарања. Међутим, због недостатка људства и приоритета у оперативном, а не и у преговарачком делу тима, наведена радна места су упражњена. Овај проблем је превазиђен тако што су припадници тимова обучени за успоставу првог контакта, који траје до доласка преговарачких група из других организационих јединица FBI. Наведене групе представљају с једне стране другу димензију решавања проблема недостатка кадра у редовима талачких преговарача, а са друге ојачање SWAT – тимова током акција ослобађања талаца.

---

¹⁴ Ради се о противтерористичким јединицама најразвијенијих земаља, као што су САД и њени НАТО савезници. Антитерористичке јединице CPJ их немају предвиђене у сопственој организацијско - формацијској структури.

¹⁵ Видети шире у: Rewell B. O.: " Structure of Counterterrorism Planning and Operations in The United States", Terrorism: An International Journal, No. 3/91, Crane, Russak and Company, New York, 1991.

Почетни контакт са отмичарима је краткотрајан. Због тога може да га води појединац, који нема квалификације професионалног преговарача. Међутим, због сложености и дуготрајности каснијих фаза преговора, практикује се ангажовање преговарачких група (тимова). При томе, испољавају се све предности групног у односу на појединачни рад. Оне се односе на већу издржљивост, свеобухватније сагледавање проблема и чињеница у вези са њим, а посебно је значајно то што група мотивише појединца да истраје и током кризних тренутака, када би најрадије дошло до одустанка. Преговарачке групе садрже 6-8 људи.

Следећи наведене тенденције, FBI је формирао преговарачки тим 1985. године. Службени назив му је FBI's Critical Incident Negotiation Team (CINT). Формиран је као део Јединице за управљање кризама (Crisis Management Unit-CMU). То је заправо најквалитетнија организациона јединица за преговарање у безбедносним службама САД. Потреба за овим тимом произилази из 45 преговора годишње колики је годишњи просек потреба FBI за овом делатношћу.¹⁶ Као што се види, просек њиховог ангажовања је готово једном недељно.

Избор припадника CINT изводи се међу свим преговарачима FBI. Изабраних 25 кандидата пролази обуку за висококвалификованог талачког преговарача. Обуку талачког преговарања спроводи Академија FBI из града Quantico (Virginia). Полазници курса похађају две недеље обуке и у лондонској полицији, која такође спроводи овакву врсту наставе.

Академија FBI из Quantico-а изводи обуку и за стране преговараче, који долазе из бројних земаља света. Страни преговарачи се окупљају у Washington D.C, а Академија у њу деташира инструкторе преговарања. Обука за иностране преговараче траје две недеље.

Да преговоре са отмичарима треба да води група, а не појединац, сматра и Krumsiek Lothar. Предност групе у односу на једног преговарача састоји су у: могућности концентрације на отмичаре, више лица слуша отмичаре, говорник се консултује са групом, група преузима помоћне функције (техника), могућа је замена преговарача. Сви чланови преговарачке групе морају располагати значајним полицијско-тактичким знањем и искуствима у сузбијању тешких кривичних дела, као и истанчаним социјалним схватањем, како би се могли концентрисати, активно пратити и препознати фрустрацију и стрес, као и испољити толеранцију у решавању ситуација.¹⁷

У литератури постоје и нешто другачији погледи на пожељне особине талачког преговарача. Он мора бити стручан, упоран и стрпљив. Наведене особине му омогућују да посредује између отмичара и власти. То значи да мора бити у стању да убеди и једне и друге у непопустљивост супротне стране. Способност убеђивања се односи и на бесмисленост држања талача, поготову њиховог убијања,

---

¹⁶ Видети шире: група аутора: "FBI's Critical Incident Negotiation Team", <http://www.fbi-cint.htm>.

¹⁷ Цитирано према: Гађиновић Р.: "Савремени тероризам", Графомарк, Београд, 1998, стр. 84.

јер тиме отмицар себе лишава "живог штита". Даље, треба да нађе начин да саопшти судбину отмицара у случају да се нанесе штета по живот и здравље талаца. Смрћу талаца, највише што отмицар може да очекује је најстрожа предвиђена казна у законодавству појединих земаља (у неким је то и смртна казна). Дакле, поред у бесмисленост, преговарач мора бити у стању да убеди отмицара и у узалудност држања талаца и њихог убијања. Упоредо са тим, мора навести власти на макар симболичан уступак. Особине које се захтевају од кандидата за талачке преговараче развијају се одговарајућом обуком.

У свету постоје бројне школе талачког преговарања, које су у функцији попуне квалитетним кадром преговарачких група. Прва је настала у САД. Уопште, САД су изградиле најразгранатију мрежу обуке за преговарање. По угледу на њих, многе државе пре свега чланице НАТО - а су такође организовале обуку преговарача, а интензивна је и међушколска и међудржавна размена слушалаца.

Прву школу талачког преговарања основали су психолог Шлосберг и детектив Болц, под окриљем њујоршке полиције. Ова школа сматра се једном од најбољих. Полазиште, којим они држе обуку будућим преговарачима састоји се у потреби обезбеђења контакта не само са отмицарима, већ и комуникације на релацији извршиоци - медији. Према њима, ради се о безбедносном вентилу и о ресурсу око кога се може договарати.

У САД су бројне школе основали бивши припадници специјалних јединица. Једна од њих је NASTA (North American SWAT Training Association Ltd. - Северноамеричка SWAT асоцијација за обуку). Представља стручну асоцијацију бивших припадника SWAT-а. У њој се спроводи обука свих заинтересованих за послове из надлежности ових јединица. Према програму који спроводе четворица највећих ауторитета у овој области, који заједно имају 740 талачких ситуација током каријере, неизоставан садржај обуке је изучавање принципа талачког преговарања.¹⁸

Поред САД, бројне државе света организују обуку преговарача. Најчешће, обука се изводи у сарадњи више земаља, тако да се међусобно размењују искуства, што додатно доприноси квалитету обучености. Примера ради, аустријски преговарачи првобитно су школовани шест месеци у немачкој покрајни Северна Рајна - Вестфалија. Затим су инструктори њиховог преговарања похађали двонедељну обуку у САД. Створивши инструкторске кадрове, аустријска полиција је почела да организује сопствене курсеве преговарања у трајању од четири недеље. Поред тога, аустријски инструктори преговарања похађају стручне семинаре које два пута годишње организује немачка полиција.

---

¹⁸ Видети шире на интернет-адреси: www.nasta1.com.

3.3. Правила талачког преговарања

Теорија талачког преговарања садржи и одговарајућа правила. Морају их познавати сви припадници антитерористичких јединица ради успоставе и одржавања почетног контакта. Правила преговарања морају посебно бити усвојена од припадника преговарачких група. Развијена су у земљама које су најугроженије овим теористичким актима, као што су САД, Израел, Немачка, Италија и др. Основни мотив њиховог увођења је свођење могућности грешке у комуницирању са отмичарима на минимум.

Правилима преговарања америчке полиције препоручује се као неопходно: "а) детаљно упознавање противника, б) стварање такве ситуације у којој треба терористе натерати да верују "на реч" уз ситне уступке, као што су дотурање хране, цигарета итд, в) до преговора не мора доћи сувише брзо и у успостављању контакта са отмичарима полиција не треба претерано да жури,¹⁹ г) хладнокрвно понашање је за полицију веома пожељно, с обзиром да из талачких ситуација у којима дипломати нису већ у почетној фази отмице убијени, обично излазе живи и неповређени дочекају развој ситуације".²⁰ Наведена правила су само део теорије талачког преговарања. Поред њих, у литератури су присутна и бројна начела, мере, упутства и приручници, којима се прецизира начин преговарања.

Постоје и правила преговарања која се односе на овлашћења преговарача, избегавање посредовања талача у преговорима и трајање ове делатности. **Пре свега, преговарач не сме да има широка овлашћења.** Под тиме се подразумева одсуство права на доношење одлука. Тиме се стичу услови да отмичар не развије подозрење према преговарачу, као човеку са предубеђењем. Такође, команда антитерористичке јединице не мора да стахује од тога да ће бити обећано нешто на шта власти нису спремне. Дакле, преговарање је у надлежности штаба акције, коме је потчињена и антитерористичка јединица. Ако оцени корисним, штаб може у преговоре уврстити и посреднике, као што су родбина, психолози, свештеници, лекари, што значи лица која подстичу поверење. Стога, службена лица током преговарања морају бити одевена у службену одећу. Укључивање посредника у преговоре предлаже шеф преговарачке групе.

Преговарач или шеф преговарачке групе је стручни орган команде који је овлашћен за вођење преговора, закључно са припремом и подношењем предлога команданту јединице или начелнику штаба акције. Његова специфичност у односу на остале стручне органе је највише у овлашћењу одржавања контакта са отмичарима. Циљ с којим се спроводи овај задатак је да се убеди отмичари да ослободе таоце. То се постиже приближавањем ставова власти и отмичара. Дакле, смањењем очекивања отмичара али и власти, које је последица убеђивања, могуће је овим начином вратити слободу отетима.

---

¹⁹ Изузев ако се зна да је неко од талача повређен или болестан и да му је због тога хитно потребна помоћ.

²⁰ Пашански М.: "Савремене камиказе", НИРО Књижевне новине, Београд, 1987, стр. 226.

Убеђивање спада у психолошке методе директног утицања на појединца или групу. Према Арнаутовић Д.: "Метода убеђивања је основна и најчешћа метода пропагандног рада и проводи се по свим захтевима који се постављају пред пропагандну делатност у целини (изучавање објекта утицања, придобијање његовог поверења, коришћење најоптималнијих пропагандних порука, и на крају, анализа ефеката), начела доступности, разумљивости, привлачности, занимљивости, веродостојности и убедљивости. Овај метод најчешће се користи код "пропаганде лицем у лице" и као прва фаза осталих психодејстава".²¹

Друго правило талачког преговарања је да се избегне посредовање талача у преговарању. Шрајбер наводи три разлога због чега није добро да талача посредује у преговорима. Прво, талач је у стању да предложи све, па и оно што је нереално да би се ослободио. Друго, талач може бити у блиским емотивним везама са отмичарем.²² Најзад, као трећи разлог наводи необјективност талача у сагледавању алтернатива за властито ослобађање.

Треће правило односи се на то да преговарач учини све да преговори трају што дуже.²³ Тиме се ствара време да ако се отмичар јави телефоном, буде откривено са ког броја зове. Други разлог увођења овога правила је тај што, временом захтеви постају од неумерених - симблични. Тиме отмичари настоје да сачувају углед, а властима такви захтеви у погледу испуњења не представљају потешкоћу. Тако што су отмичари сачували углед, а власти ослободиле отете уз занемариву штету, може се створити утисак код отмичара да су делимично успели да остваре циљ којим су се упустили у отмицу. Преговарач мора бити у стању да то осети, а одговорни за ослобађање талача да донесу одлуку којом се чини минималан уступак.

3.4. Модел преговарачког начина ослобађања талача

Преговоре је могуће моделовати. Модели могу бити различити, а за ову прилику је погодан текстуални. Њихова намена је углавном образовна, мада може бити и примењена.²⁴

Конкретан модел који се у раду наводи је образовни. Развио га је немачки психолог Волфганг Салевски, на бази сећања учесника отмице једног од немачких

---

²¹ Арнаутовић Д, Касагић Љ, Пајевић Д.: "Војна психологија", ВИНЦ, Београд, 1988, стр. 227.

²² У стручној литератури овај феномен се назива "Стокхолмски синдром". Наиме, током једне талачке ситуације од пре тридесет година у Стокхолму дошло је до љубавне везе између отмичара и једне од отетих особа. Она се наставила и касније, тако што је особа која је била талач посећивала отмичара у затвору, током његовог издржавања казне. Током отмице наведени талач је био посредник у преговорима, који се због своје неуспешности узимају за школски пример неподобности талача за наведену делатност.

²³ Наведено правило не важи у случају у коме је неко од талача повређен или у тој мери болестан да му је потребна хитна медицинска помоћ.

²⁴ У случајевима када је талачка ситуација слична неким од претходних, постојећи модел се може уз извесне измене користити током актуелног преговарања.

путничких авиона. Модел је намењен обуци ваздухопловног особља у поступању приликом талачких ситуација у авиону.

...Када је авион додирнуо писту и полако одлазио у удаљени део аеродрома, путници су доживели једно колективно, велико олакшање. "Бар нећемо погинути рушећи се у запаљеном авиону. Сад све то не може још дуго да траје." Отмичатри су наравно изгледали нервозни као и пре. Када је престао рад мотора, сви су остали на својим седиштима. Крупни човек на поду дошао је свести и један путник му је помогао да се врати у столицу. Минути су се отегли. У авиону, ваздух је постао загушљив и влажан. Више људи хтело је да оде до тоалета, али нико то није чинио.

"Не, ми нећемо просто изаћи из авиона. Ми желимо чврсте гаранције и то брзо. Ми желимо азил у замену за ове таоце. То је сврха ове акције".

Човек задужен за преговоре одговорио је: "Као што сам већ рекао, наша главна брига је безбедност путника. Ми једино желимо да будемо сигурни да ће они изаћи из авиона"

"У реду, ево шта ћемо. Повешћемо два путника са нама, као гаранцију наше сигурности. Прво нас пустите да уђемо и дајте нам ауто који сте обећали, а десет минута после тога могу да изађу и сви остали." Тишина на другом крају везе. "Је л` то у реду"? - пита отмичар.

Преговарачи у контролном торњу максимално су се трудили да протумаче тон отмичаревог гласа. Из овог последњег питања учинило им се да су нешто сазнали. "Жао ми је, али то неће ићи", преговарач је одговорио. "Ми не можемо дозволити да се ова ситуација са таоцима настави. Ви морате први да изађете из авиона, ту да спустите оружје, уђете у ауто, а затим ће путници да напусте авион."

"С...е" - рекао је отмичар. "Ви нас разоружате, угурате нас у клопку и то је крај игре. Не, хвала. Нисам путовао две хиљаде километара да бих прешао из једног проклетог затвора у други".

Да су отмичари у овоме тренутку убили или ранили неког од путника, вероватно би опет преузели иницијативу и приморали власти да сарађују са њима. Али, некако то се није могло у овој ситуацији. Путници су у овом случају постали део заједнице и отмичари више нису могли да се цењају са животима путника. На крају је договорено да два отмичара напусте авион и уђу у аутомобил који их је чекао. Трећи би остао са путницима док његови другари испробају ауто, а затим би пешке дошао до краја писте и састао се са колегама. Све време тај трећи би држао оружје у руци да би, ако нешто не буде по плану, могао да пуца на авион.

"У реду"-рекао је отмичар у жутој јакни, који је саопштио новост путницима. "Ми идемо сада. Сви сте ви били јако добри. Провешћете са нашим другаром још неколико минута док одемо до аутомобила, затим сачекајте да он изађе. После тога сви можете да изађете. До виђења." ...

Наставак приче је неинтересантан и предвидљив. Бег је био добро изведен - до извесне тачке. Трећи терориста изашао је из авиона и придружио се другарима који су чекали у аутомобилу, али путници су изашли, исцрпљени, збуњени; неки су скоро плакали. Угурали су их у аеродромску зграду, ту су их доктори прегледали, а полицајци испитали. У међувремену, ауто са отмичарима нестало је бензина - баиш као што је и планирано, мада је показивач нивоа горива показивао да је резервоар пун. Терористи су радије изабрали да се предају него да се даље боре. И они су такође, били исцрпљени, исцеђени, готово хистерични. Веровали су да ће им и поред свега бити одобрен азил и да неће бити кажњени за овакав начин превоза.²⁵

Пошто се снимају разговори са отмичарима, могуће је моделовати само извршиоачеве делове дијалога. Као и претходни, овај модел је такође немачког порекла. Њиме Хубер Франц обрађује отмичарево учешће у преговорима, вођеним поводом ослобађања талаца држаних у једној немачкој банци.²⁶

...Изјаве учиниоца у току телефонског разговора:

"...Моје стрпљење је при крају. Хоћемо ван. Најкасније за пет минута хоћемо изаћи из банке. Укрцат ћемо се у "Ауди", са собом узимамо девојку... Ако одем у затвор, тада нећу отићи у затвор ни за што, убит ћу девојку. Она ми није ништа учинила, али то ћете ви имати на савести."

"...Не желимо овдје стријелце, дакле мичите своје полицајце; али ако би дошло до којег хица, мени је револвер при руци, девојку ћу узети са собом, тада ћемо умријети заједно..."

"...Таквом будалом ме немојте сматрати, да ћемо сами изаћи, у том случају нас истог часа нема, можемо посјетити св. Петра на небу..."

"...Потпуно је свеједно да ли сам млад или стар..."

"...У девојку је читаво време управљен револвер, да, сасвим близу, један у главу а један у њен трбух. Пуцат ћемо! Толико снаге да притиснем прстом ћу ипак још имати..."

"...Ја постављам правила игре да..."

Сврха приказа ова два модела није даље моделовање, већ указивање на његово постајање и могућност унапређења. Уопште, постојање модела указује на постојање предмета моделовања. У конкретном случају, модел преговарања указује на постојање преговора, као начина ослобађања талаца.

Садржајем модела указује се на психолошке поруке и језик комуникације, као инструмент без кога је немогуће преговарати. Телекомуникациони уређаји

²⁵ Видети шире у: Кларин М.: "Таоци", Политика, Београд, 1979, стр. 41-46.

²⁶ Видети шире у: Хубер Ф.: "Препад на банку са узимањем талаца", Избор, бр. 1/91, РСУП Р Хрватске, Загреб, 1991.

користе се као помагала, без којих је могуће реализовати овај начин ослобађања талача.²⁷ О томе ће више речи бити у садржају наведеном под следећим насловом.

Претходном анализом поступка талачког преговарања указано је на неколико показатеља његовог постојања. Ти показатељи су сврстани у неколико целина које су приказане следећим редоследом: процес талачког преговарања, талачки преговарач, правила талачког преговарања и модел талачког преговарања.

Процес талачког преговарања састоји се из више технолошки зависних фаза. У најопштијем облику, преговарање се састоји из припрема и извођења. Припреме подразумевају организационе, људске и материјалне активности којима се стварају услови за преговарање. Извођење, подразумева комуникацију преговарача са отмичарима, која почиње ступањем у међусобни контакт, спроводи се убеђивањем и завршава неким од могућих исхода. Начелно, исходи преговора могу бити пропаст преговора или ослобађање талача, уз бекство или хватање отмичара. Носиоци припрема и извођења преговора су талачки преговарачи.

Антитерористичке јединице могу у својој организацијско - формацијској структури садржати талачке преговараче, али из материјалних и кадровских разлога то најчешће остаје за сада мртво слово на папиру. Када преговарачи буду део организације антитерористичких јединица оптимално би било да се успостави орган у њеном штабу за преговарање. У његовој стручној надлежности треба да се налази преговарачка група. Дотле, преговарачи су организовани у саставу преговарачких група које се антитерористичким јединицама додељују у виду ојачања, тј. само током припреме и извођења акције ослобађања талача. Самостални преговарачи (у случају успоставе првог контакта) и шефови преговарачких група су у тим случајевима носиоци функције талачког преговарања и стручни су органи команде ових јединица, односно штабова акција, који су надлежни за припрему и подношење предлога команданту или начелнику штаба акције и спровођење њихових одлука у домену преговарања са отмичарима. Да би лице било постављено на дужност талачког преговарача потребно је да прође својеврсну селекцију и савлада одговарајућу обуку, похађајући наменске курсеве. У своме раду талачки преговарачи се придржавају одговарајућих правила.

Правила талачког преговарања садржана су у разним приручницима, правилима, упутствима итд. Различите државе их на разне начине

---

²⁷ То омогућује преговарачка техника "Лицем у лице".

систематизују, а у овоме раду издваја се три универзална правила: (1) талачки преговарач не сме имати широка овлашћења, (2) не сме се талац користити као посредник у преговорима и (3) преговори морају трајати што дуже. Постоје и бројна друга правила којима се прецизира поступак преговарања у специфичним случајевима и наведена су у раду ради илустрације обима разматраног садржаја. На пример, наводе се правила преговарања у случајевима талачких ситуација са једним и два отмицара. Сва правила настала су као последица искустава из досадашње праксе ослобађања талаца.

На основу досадашње праксе ослобађања талаца настали су поред правила талачког преговарања и одговарајући модели. Њихова намена је различита, а углавном је образовна или универзална. Сврха навођења модела талачког преговарања је евидентирање њиховог постојања, чиме се посредно аргументује ваљаност избора поступка преговарања.

4. Средства за реализацију преговарачког начина ослобађања талаца

Поступак преговарања подразумева разговор, али не обичан, већ убеђивање. Ова врста разговора позната је и као метода психолошког утицања. Као таква, мора се спровести одговарајућим правилима, која су садржана у тзв. техници талачког преговарања.

Разговор није могуће водити без језика комуникације. У највећем броју случајева то је матерњи језик отмицара. Међутим, постоје случајеви током којих није могуће користити га. То су ретки случајеви отмица у којима су отмичари глуви, неми или хедикепирани са оба наведена недостатка. Тада се користи језик глувонемих и техника "Лицем у лице".

Анализом садржаја комуникације између отмицара и преговарача из састава ојачања антитерористичке јединице може се доћи до психолошких порука. Оне могу бити усмене, писане или комбиноване. Ако су усмене, поступак се састоји у разговору, током кога се отмичари убеђују у бесмисленост држања талаца итд, чиме се утиче на њих да ослободе таоце. Ако, су пак у питању писане поруке, поступак преговарања је убеђивање преписком. Најзад, комбиновани начин подразумева синтезу претходна два. На пример, она може бити реализована видео - касетама, на којима се преговарачи и отмичари обраћају једни другима, аудио записом, уз исписан превод или текстуално тумачење појединости.

Преговарајући разговором, преписком, комбиновано или језиком глувонемих, потребно је придржавати се граматичких, правописних и других правила, уједно користећи у потребној мери жаргон.²⁸ У сврху преговарања могу се користити бројна техничка помагала (инструменти). У њих спадају комуникациони и други уређаји. Конкретно, ради се о специјалним преговарачким телефонима, фиксним телефонима, мобилним телефонима и пуњачима за њих, мегафонима, уређајима за снимање разговора, видео опреми, уређајима за идентификацију броја са кога се отмичари јављају, опреми за уређење преговарачког места итд. Ови уређаји су својствени само преговорима. Користе се применом одговарајућих техничких правила.

На основу изведене анализе средстава, може се закључити да је потребан и довољан инструмент којим се реализује преговарачки начин ослобађања талаца – психолошка порука. При стварању и емитовању психолошких порука потребно је придржавати се граматичких, правописних, и других правила језика комуникације (начелно отмичаревог), уједно користећи у потребној мери жаргон. Поред тога, потребно је придржавати се правила садржаних у техници талачког преговарања, како би психолошка порука могла да делује убеђујуће на отмичаре.

6. Историјска и географска заступљеност преговарачког начина ослобађања талаца

Током "деценије талаца" коју обрађује Кларин, десило се, по наводима аутора 130 значајних отмица. На крају његове књиге "Таоци" налази се хронологија најкарактеристичнијих. У следећој табели наводе се земља и година у којима су се десиле најкарактеристичније, које су решене преговарачким начином.

---

²⁸ Жаргон треба користити у мери у којој помаже бољем разумевању и одржању успостављеног контакта. Треба га избегавати у свим случајевима у којима се нарушава ауторитет државних органа (полиције, војске и др), у каснијим фазама преговора током којих отмичарем доминира рационалност, а не емотивност итд.

ТАБЕЛА 1

Година	1970	'71	'72	'73	'74	'75	'76	'77	'78	'79
Земља										
Бразил	+									
Тајланд			+							
Хаити				+						
Судан				+						
Мексико				+						
Колумбија				+						
Грчка				+						
Француска				+						
Боливија				+						
Доминик. Република					+					
Никарагва					+					
Велика Британија						+				
Филипини							+			
Уганда							+			
Аргентина								+		
Перу								+		
Кувајт								+		
Финска								+		
Кипар								+		

Легенда: поља са уписаним знаком "+" означавају чињеницу да се у датој држави током одређене године догодио преговарачки начин ослобађања талаца. Овакво означавање присутно је и у осталим табелама.

Крајем 1970 године, у Бразилу је отет швајцарски амбасадор. За његово ослобађање отмичари су захтевали пуштање 70 затвореника, емитовање прогласа и штампање у дневним листовима. Након дуготрајних преговора, затвореници су ослобођени, а амбасадор је пуштен.

Крајем 1972. године отмицом је држано шест лица за таоце у израелској амбасади у Бангкоку. Захтевано је пуштање 36 затвореника из затвора у Израелу. Преговорима су ослобођени таоци, а да је терористима само обезбеђен безбедан одлазак из Тајланда. Током ове године бележи се неуспео покушај немачке полиције да комбиновањем преговора и дејства снајпериста ослободи отете израелске спортисте на минхенској Олимпијади.

Почетком следеће године, терористи су отели америчког амбасадора на Хаитију и држали га као таоца са америчким генералним конзулом. Захтевали су ослобађање 30 истомишљеника и откуп у висини од милион долара. Преговорима

је договорено ослобађање 12 затвореника и откуп у износу од 70000 долара. Ова, 1973. година је веома богата овим начином ослобађања талаца. Према доступним подацима, тако су ослобађани таоци и у Судану, Мексику, Колумбији, Грчкој, Француској, Боливији и другим земљама.

Следеће 1974. године, ова пракса се наставља. Тада је преговорима ослобођена Хачинсон Барбара, управник информативног сервиса САД у Доминиканској Републици. У замену за њену слободу није ослобођено 37 затвореника, већ је отмичарима само одобрен безбедан одлазак из земље. Крајем исте године преговорима је решена талачка ситуација и у Никарагви. Том приликом, преговорима је смањен откуп са пет милиона на милион долара, док се осталим захтевима изашло у сусрет онако како су првобитно наведени. Слично неуспелој комбинацији преговора са дејством снајпериста на минхенској олимпијади, током ове године десио се неуспех у Малоту (Израел). Том приликом је убијено 21 дете, док је 65 рањено.²⁹

Наредне године десио се случај ослобађања талаца преговарањем у Лондону. Тада се захтев отмичара састојао у безбедном одласку у Ирску. Таоци су ослобођени након опсаде у трајању од 138 часова, током које су вођени преговори. Отмичари су се на крају мирно предали.

Идућу, 1976. годину обележила је пракса комбиновања преговора и оружаних акција. Први случај се десио на Филипинима, када је преговорима из отетог авиона ослобођено девет жена и петоро деце. Сви путници су накнадно ослобађани оружаним начином. Много познатији случај се десио касније у Уганди. Ради се о познатом случају "Ентебе", изведеним ангажовањем израелских антитеористичких снага. Овај податак указује на преговарање, као фазу ослобађања талаца.

После ових случајева, 1977. године, поново је у знатном броју земаља реafirмисана пракса преговарања. Познати су такви случајеви у Аргентини, Перуу, Кувајту, Финској и Кипру. Последњи случај је интересантан, јер је у замену за отетог сина председника Кипра тражена амнестија за припаднике једне терористичке организације. Захтеву није удовољено, већ је са теористима преговарано. Након успешних преговора талац је ослобођен, а отмичарима је обезбеђен слободан одлазак из земље.³⁰ Познат је случај вођења преговора око талаца из отетог немачког авиона у Могадишу (Сомалија), из исте године. Тада су преговори претходили оружаној акцији немачких полицајаца. Најзад, забележен је и случај преговарања у нашој земљи. Наиме, тада је преговарано са затвореницима, током њихове побуне у КПД Ниш. Током преговора одбили су да се предају и ослободе отете, па је то био повод за интервенцију специјалне јединице милиције.

---

²⁹ Видети шире у: Katz M. S.: "The Elite, the True Story of Israel's Secret Counterterrorist unit", Pocket Books, New York, 1992.

³⁰ Подаци су наведени према књизи Кларин М.: "Таоци", Политика, Београд, 1979, стр. 99-118.

Током 1979. и 1980. године вођени су дуги преговори, којима је ослобођено отето особље америчке амбасаде у Техерану. Током њих је пропала и војна операција ослобађања талаца, тајно названа: "Орлова канца". Након 444 дана кризе, сви отети су ослобођени.

Из изнетих података може се закључити да су током "деценије талаца", преговорима ослобађана отета лица у најмање 18 земаља, на пет континената. Оваква пракса је проређена током наредне деценије. О томе сведоче наредни примери.

Октобра 1985. године, преговарано је и око ослобађања путника отетог брода: "Акиле Лауро". Након преговора отмицара са палестинским, италијанским и египатским посредницима, отмицари су се искрцали са брода, чиме су таоци ослобођени. Две године касније преговорима је окончана побуна кубанских затвореника у Атланти (САД). Преговоре су водили и успешно окончали припадници НРТ (Hostage Rescue Team – Тим за спасавање талаца).

Формирањем преговарачких тимова FBI (CINT), интензивно се преговара са отмицарима, како у САД, тако и у другим земљама у којима се њихови интереси могу остварити овом делатношћу. Тако су преговарачи из овог тима помогли у ослобађању америчких држављана у Еквадору, Чилеу, Салвадору, Боливији, Колумбији, Панами, Коста Рику, Гватемали, Заиру, Камбоџи и Филипинима.³¹ Из изнетих података може се закључити да су таоци током девете деценије прошлог века ослобађани преговарањем, као и то да је овај начин интензивно унапређен, посебно у САД.

Током последње деценије двадесетог века интензивно је преговарано са отмицарима о условима за ослобађање талаца. Према доступним подацима, преговорима су ослобођени таоци током 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 2000. године. Ове отмице се бележе у више држава Европе, Азије, Америке и Африке.

---

³¹ Видети шире на интернет адреси: [http:// www.fbi-cint.htm](http://www.fbi-cint.htm).

ТАБЕЛА 2

Година	1990	'91	'92.	'93.	'94.	'95.	'96.	'97.	'98.	'99.	'00.
Земља											
САД		+		+							
Италија			+								
Естонија					+						
Русија						+	+				
БиХ						+					
Сијера Леоне						+					
Либија							+				
Велика Британија							+				
Перу							+				
Луксембург											+

Најпре је 1991. године преговорима које су 10 дана водили SWAT, HRT и Bureau of Prisons Special Operations Team (Тим затворског бироа за специјалне операције) окончана отмица затвореника и запослених у једном од америчких затвора. Наиме, побунио се 121 Кубанац на издржавању казне. За таоце су узели 18 затвореника и 11 запослених. Таоци су ослобођени преговорима без повређених.³²

Потом је 1992. године, преговорима је окончана отмица једног египатског путничког авиона на међународном аеродрому у Риму. Преговори са италијанским властима трајали су целу ноћ. На крају је договорено да се отмичарима да азил. Након тога, свих пет отмичара се предало.³³

Наредне године, преговорима су ослобођани таоци између осталих земаља и у САД. Издваја се ова држава, с обзиром да се догодио специфичан случај отмице и ослобађања талаца, када је отета породица, а отмичар је био муж и отац. Наиме, у властитој кући човек је за таоце узео сопствену супругу и троје од деветоро деце. Одмах су ангажовани СМУ и у оквиру њега СИНТ, који су преговорима ослободили таоце.³⁴

Годину касније, преговорима је окончана отмица руског авиона у Талину, естонској престоници. Након успешно реализованих преговора, предала су се сва тројица отмичара. Тиме није удовољено њиховим захтевима за новом посадом, која би их одвезла до Данске.

³² Ibid.

³³ Гађиновић Р.: "Савремени тероризам", Графомарк, Београд, 1998, стр. 91.

³⁴ Видети шире на интернет адреси: www.fbi-cint.htm.

Следеће, 1995. године преговарано је са чеченским терористима око ослобађања талача из болнице у Буђеновску. Посредник у преговорима је био руски премијер Черномирдин. Резултат преговора био је потписивање примирја у Чеченији, повлачење дела руских трупа и спровођење избора. За узврат, таоци су пуштени. Преговорима је спречено крвопролиће које је било на помолу, јер су антитеористичке јединице заузеле први спрат болнице и спремале су се за наставак напредовања ка вишим спартовима. Исте године су преговорима ослобођени и отети британци у Сијера Леонеу и у Босни и Херцеговини.³⁵

Наредне, 1996. године у дагестанском граду Кизљар, тј. његовој болници и суседним зградама одиграла се слична драма талача. Укупно је том приликом отето више од 3000 људи. Отмицу је извело око 300 чеченских терориста. Као и у претходном случају, током ове акције вођени су преговори, који су трајали целу ноћ. Као последица њих, ослобођено је око три хиљаде талача. Терористи су задржали као живи штит њих 165, заједно са неколико функционера локалне власти и два новинара. Повољном исходу преговора допринела је пре свега претња јавности да ће у случају да се нешто нажао учини отетима бити не само побијени терористи, већ и њихове породице у Чеченији.

Заједно са преосталим таоцима терористи су кренули ка граници са Чеченијом. Стицајем околности на граници су се ствари нагло закомпликовале. Наиме, рушењем моста на граници, које су извеле руске снаге, терористи су упућени на село Првомајско у коме су узели још око сто талача, тако да се њихов број попео на око 250. Преговорима је ослобођено шест дагестанских функционера и двојица новинара. Међутим, нешто касније терористи су убили шест отетих милиционера заробљених у селу, јер није било удовољено њиховим захтевима да се пребаце дубље на простор Чеченије. Ово је био повод за прекид преговора и почетак општег напада.³⁶

Чеченски терористи су исте године отели путнички брод "Авразија" на Црном мору. Захтев за пуштање талача састојао се у престанку противтерористичке операције у Чеченији и напуштање њене територије од стране руских снага. Преговорима, талачка ситуација је окончана, а терористи су се на основу постигнутог договора предали турским властима.

Током 1996. године било је успешно вођених преговора са отмичарима и у другим земљама. Тако, је преговорима окончана отмица авиона који је слетео у либијски град Тобрук. Након обећања да ће терористи бити омогућено уточиште у Либији, ослободио је све путнике. Исте године Велика Британија се суочила након

---

³⁵ Видети шире у: Џамић Д.: "Ратници из сенке - специјалне и елитне јединице", Таргет, Београд, 1999.

³⁶ Ibid.

20 година са отмицом авиона, која је решена преговорима. Влада је прихватила захтеве шесторице отмичара да добију политички азил. Преговоре је водио посредник, ирачки дисидент у Лондону. Исте године, преговорима је ослобођено и четворо отетих Британаца у Индонезији. Водио их је стручњак из Scotland Yard-а. Крајем ове године преговорима је ослобођено и четворо отетих из јапанске амбасаде у Лими (Перу).³⁷

Познат је случај из 2000. године, током кога је преговарано са отмичарем 25-оро деце и три васпитачице у луксембуршком обданишту. Том приликом, био је ангажован тим преговарача, на челу са тзв. "главним преговарачем". Контакт са отмичарем, током преговора одржавао је између осталих и његов психијатар и то посредством мобилног телефона. Преговори су били неуспешни, због чега је отмичар ликвидиран, чиме су таоци ослобођени. Преговорима је ослобођено и 150 путника Афганистанског авиона у Енглеској. На Филипинима је преговорима ослобођен 21 страни туриста, управо преговорима.

Према доступним подацима може се закључити да су и током последње деценије прошлог века таоци ослобађани ангажовањем антитерористичких јединица путем преговора. Прецизније, у најмање једанаест земаља, на четири континента примењиван је овај начин ослобађања талаца. Најчешће су таоци ослобађани преговорима током 1995. и 1996. године и то у земљама у којима је трајао шири сукоб, приликом чега је талачка ситуација била део укупне кризе. Такав случај је посебно изражен у Русији и то у погледу сукоба у Чеченији.

Значајан случај преговарања, додуше мањег успеха, евидентиран је у Москви током велике кризе талаца у позоришту "Дубровка", од 23. до 26. октобра 2002. године, која је трајала око 57 часова. Талачка ситуација започела је око 21.00 час упадом 53-оје чеченских терориста у позориште, у тренутку почетка другог чина позоришне представе Север – Исток. Током ње, у својству посредника у преговорима ангажовани су депутати руске "Думе". Сопственим пожртвовањем, у мањој мери су олакшали задатак антитерористичкој јединици "Алфа", тиме што су успели да ослободе неколико, од више стотина талаца. Преговарачи су при томе имали веома деликатан положај. Наиме, нашли су се пред проблемом неумерених захтева отмичара, који су се састојали у томе да руска влада обустави антитерористичку операцију у Чеченији и повуче све војне и полицијске ефективе са њене територије. С друге стране, руске власти нису тај захтев сматрале прихватљивим.

Власти Русије, свесне ситуације у којој се налази око 800 талаца (711 карата је продато за представу, чему треба додати број глумаца, запослених и евентуално оних који су присуствовали представи без купљене карте) и решености чеченских

---

³⁷ Ibid. и Гађиновић Р.: "Савремени тероризам", Графомарк, Београд, 1998, стр. 94-96.

терориста (између осталог наоружаних са 120 килограма експлозива) на самоубилачке акте, понудиле су неограничену суму новца на име откупнине за отета лица. Пошто је тај захтев одбијен, посредници у преговорима успели су да се договоре са отмичарима о достави лекова према њиховом захтеву, како би се помогло таоцима са здравственим проблемима. Овај договор у дело су спровели представници Међународног комитета црвеног крста. Наредни предлози посредника у преговорима односили су се на замену талаца депутатима руске "Думе". Терористи су на захтев пристали, али тако што ће десет талаца заменити један депутат. Овај захтев отмичара био је неприхватљив за руске власти, због чега није ни спроведен.

Током драме талаца, преговарачи су успели да уђу у зграду позоришта и да договоре "лицем у лице" са терористима пуштање неколико талаца. Тај уступак је можда и последица тога што је један од посредника у преговорима депутат "Думе" Јосиф Кобзон, човек који се својевремено прославио као певач песама о Чеченији. Својом појавом уливао је поверење чеченских терориста, што је довело до малог напретка у преговорима. Како се више од наведених уступака није могло постићи, ради решавања "талачке ситуације" примењен је оружани начин ослобађања талаца.

Најзад, на основу изнетих података могуће је закључити да је преговарачки начин ослобађања талаца ангажовањем антитерористичких јединица веома заступљен. Према изнетим подацима готово сваке године у разматраном периоду успешно је преговарано са отмичарима о условима за ослобађање талаца. Уједно, ради се о најмање 34 државе, са пет континента. Томе треба додати податак да је преговарачки начин присутан у пет, од 10 постојећих класификација начина ослобађања талаца, које су у истраживању коришћене за проверу ваљаности поделе која се овом књигом предлаже.³⁸

Најчешће су таоци ослобађани преговорима током седамдесетих година прошлог века, тј. током "деценије талаца". Ова пракса је настала и посебно је изражена у Јужној Америци, а нешто касније, пренела се на цео свет. Током наредне деценије било их је мање, јер је и пракса отмица проређена. Међутим, повећањем броја отмица током прошле деценије, поново је афирмисан преговарачки начин ослобађања талаца и то на подручјима света на којима је веома озбиљна кризна ситуација, током које је дошло до оружаних сукоба ширих размера (нпр. Русија у области Чеченије).

---

³⁸ Видети шире у: Субошић Д: "Класификација начина ослобађања талаца ангажовањем антитерористичких јединица", магистарски рад, ВА ВЈ, Београд, 2001.

Вредносни судови стручњака о ваљаности избора преговарачког начина ослобађања талаца

Методом испитивања прикупљени су подаци о мишљењима 30 стручњака МУП Србије и Војске Југославије на тему ваљаности избора преговарачког начина ослобађања талаца. Међу интервјуисаним лицима су команданти и други официри антитерористичких јединица МУП Србије и ВЈ, као и професори и асистенти са научним степенима доктора и магистара из Полицијске и Војне академија. Вредносни судови односе се на испуњење логичких захтева ваљаности класификације у домену преговарачког начина .

Одговарајући на питање: "Да ли је преговарачки начин ослобађања талаца доследно изведен критеријумом средства" дошло се до једногласног одговора. Наиме, свих 30 испитаника дало је позитиван одговор (100%). Дакле, других одговора није било.

На питање: "Да ли је класификација потпунија присуством преговарачког начина ослобађања талаца" дошло се такође до једнообразних одговора. Наиме, потврдно је одговорило свих 30 испитаника (100%). Дакле, није било другачијих одговора.

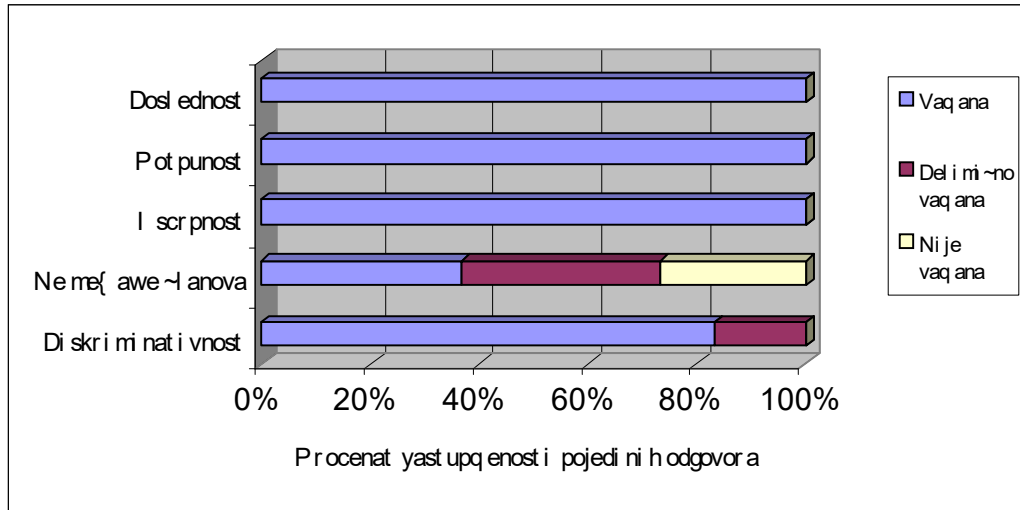
Потпуна сагласност постигнута је у погледу исцрпности, јер су сви испитаници дали потврдан одговор на питање: "Да ли је класификација исцрпна у домену преговарачког начина ослобађања талаца"? Дакле, свих 30 испитаника дало је позитивно мишљење (100%), док других одговора није било.

Не мешање преговарачког начина доводи до одређених разилажења у ставовима испитаника. Наиме, мишљење да се наведени начин не меша ни са једним другим, заступа 11 испитаника (36.67%). Исто толико, мишљења је да се овај начин донекле меша са економско - политичким. Најзад, да се потпуно меша са психолошким начином, мишљења је осам испитаника (26.67%).

Одговарајући на питање: "Да ли преговарачки начин ослобађања талаца представља различиту теоријску целину у односу на остале начине", стручњаци су дали различите одговоре. Наиме, 25 их је дало одговор да разматрани начин јесте засебна теоријска целина (83.33%), док их је пет дало одречан одговор (16.67%). Сви који преговоре не сматрају дискриминативним сопствени став су образложили тиме да не постоји довољна теоријска разлика у односу на економско - политички начин. Није било мишљења да је овај начин делимично дискриминативан.

Прикупљени подаци о ваљаности избора преговарачког начина статистички су обрађени и графички приказани у наредном графикану.

ГРАФИКОН 2: Вредносни судови стручњака о ваљаности избора преговарачког начина ослобађања талаца

На основу прикупљених података о мишљењима стручњака на тему ваљаности избора преговарачког начина ослобађања талаца може се извести сличан закључак, као када је случај о економско - политичком начину. Наиме, према свим показатељима изведен је ваљан члан класификације, с тим да су подељена мишљења стручњака о не мешању са економско - политичким начином.

7. Закључак о преговарачком начину ослобађања талаца

Овим делом рада указано је на различите показатеље афирмације преговарачког начина ослобађања талаца. Указано је на специфично полазиште: **"Време ради против отмичара"**, из кога овај начин произилази. Такође, анализиране су и дилеме са којима се суочавају доносиоци одлука, а које се односе на аргументе "за" и "против" овога начина. Статистички показатељи доприносе афирмацији преговора, јер има мало мању ефикасност примене од удољовавања, а уступци који се за узврат пружају отмичарима, могу се сврстати у симболичне или их чак уопште нема. Утемељењу овога начина доприноси и евиденција неуспешних покушаја ослобађања талаца, другим начинима.

Даље, утврђено је постојање поступка преговарања, који се односи на **убеђивање**. Овај поступак спроводи се одговарајућим психолошким техникама. Носилац њихове реализације треба да буде талачки преговарач, односно преговарачка група на челу са сопственим шефом. За ова радна места постоје правила попуне, обуке и рада. Приликом избора талачких преговарача неопходно је придржавати се критеријума који се односе на пожељне особине личности. Оне се додатно усавршавају, обуком у одговарајућим школама. Школовање преговарача

одвија се углавном кроз курсеве познавања принципа, правила и упутстава, којима се прецизира њихово поступање током талачких ситуација.

У сопственом раду, преговарачи се придржавају одређених правила. Она се односе на убеђивање и примену психолошких порука као инструмента, својственог само преговарању. Најзад, скреће се пажња на постојање модела ослобађања талача преговарањем.

Поред наведених показатеља, пажња се поклања и историјско - географској заступљености преговора, којом се такође даје својеврсна аргументација постојању преговарачког начина ослобађања талача. У разматраном периоду од више од три деценије 20 - ог века, преговори су примењивани у готово целом свету. Посебну тежину њиховој верификацији даје чињеница да су примењивани у свим најтежим талачким ситуацијама, када је број талача био и више хиљада људи, односно када су слободе лишавана деца, болесници и друге осетљиве категорије талача.

Најзад, мишљења стручњака афирмишу постојање и присуство у изведеној класификацији преговарачког начина ослобађања талача. Одређене недоумице постоје само у домену не мешања чланова, јер већина испитаника сматра да се преговори делимично или у потпуности мешају са економско - политичким начином ослобађања талача.

На основу изнетих закључака у погледу идентификације преговарачког начина ослобађања талача, могуће је дати и његову дефиницију. Преговарачки начин ослобађања талача представља целину полазишта: "Време ради против отмицара", поступка убеђивања примењеног одговарајућим техникама и психолошких порука као средстава, којима преговарачи враћају слободу лицима која су је противправно лишена

Negotiation as Means of Liberating Hostages

Abstract: Negotiations, as well as other modes of liberating hostages, have a tripod structure, which consists of an initial point, procedure and means. Each of these elements is analyzed separately and, in its own way, each contributes to proving or negating the existence of this mode of hostage rescuing and the need for its implementation. The aforementioned considerations are supported by an analysis of historical and geographic occurrence of hostage negotiations. Finally, appropriate arguments are given in favour of choosing negotiating as a way to free hostages on the basis of evaluations of experts. The analysis of numerous indicators of validity of negotiations as means of liberating hostages closes with a conclusion.

Key Words: hostage rescuing, negotiations, negotiating teams.

Литература

1. Арнаутовић Д, Касагић Љ, Пајевић Д. (1988). *Војна психологија*, Београд: ВИНЦ.
2. Гаћиновић Р. (1998). *Савремени тероризам*. Београд: Графомарк.
3. Internet, www.nasta1.com, 21.06.2001.
4. Internet, www.fbi-cint.htm, 11.07.2001.
5. *Israeli Special Operations Forces: Counterterrorists and Hostage Rescue Units*. Internet, 23. 03. 2000, <http://www.specialoperations.com>.
6. Jones L. T. *SWAT Leadership and Tactical Planning: The SWAT Operators Guide to Combat Law Enforcement* Internet, 15.04.1996.
7. Katz M. S. (1992). *The Elite, the True Story of Israel`s Secret Counterterrorist unit*. New York: Pocket Books.
8. Кирбус В. (1985). *Нека искуства страних органа безбедности у разрешавању талачких ситуација*. 13. Мај, бр. 4, Београд: ССУП.
9. Кларин М. (1979). *Таоци*. Београд: Политика.
10. Kosi F. (1989). *Vpad v objekt*. Ljubljana: RSUP Slovenije.
11. Martoon S. (1987). *SWAT, Training and Employment*, Boulder: A Paladin press.
12. Mac D. P. (1990). *The SAS in Action*, London: Sidgwick and Jackson Limited.
13. Macko S. *The FBI`s Hostage Rescue Team*. Internet, 03.09. 1998., <http://www.fbihost.com>.
14. Пашански М. (1987). *Савремене камиказе*. Београд: НИРО Књижевне новине.
15. Rewell B. O. (1991). *Structure of Counterterrorism Planning and Operations in The United States*. Terrorism: An International Journal, No. 3, New York: Crane, Russak and Company.
16. Скрипте аустријске полиције на тему преговарања, приказане на семинару о раду преговарачких група који је одржан у Врњачкој Бањи 04.11. до 08.11. 2002. године
17. Sloan S: (1981). *Simulating terrorism*. Norman: University of Oklahoma Press.
18. Субошић Д. (2001). *Класификација начина ослобађања талача ангажовањем антитерористичких јединица*, магистарски рад. Београд: ВА ВЈ.
19. Scott C. W. col. ret. (1984). *Places of The Game, The Human Drama of American* Tophoven R (1977). *GSG-9, Komando Gegen Terorismus*. Bonn: Wehr & Wissen.
20. *Held Hostages in Iran*, Atlanta:Atlanta Penchtree Publishers Ltd.
21. *FBI`s Critical Incident Negotiation Team*, Интернет, <http://www.fbi-cint.htm>, 03.03.2001.
21. Хубер Ф. (1991). *Препад на банку са узимањем талача*. Избор, бр. 1, Загреб: РСУП Р Хрватске.
22. Clutterbuck R (1978). *Kidnap and Ransom: The Response*, London: Faber and Faber Limited.
23. Џамић Д. (1999). *Ратници из сенке - специјалне и елитне јединице*. Београд: Таргет.
24. Yonah A, Kilmarx A. R. (1979). *Political Terrorism and Business*. New York: Praeger Publishers.

